

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ**

Кафедра цивільно-правових дисциплін

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО І ПРОЦЕС

Назва освітньо-професійної програми	Право
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	08 Право
Спеціальність	081 Право
Вид навчальної дисципліни	обов'язкова
Мова викладання	українська
Рік навчання	третій, четвертий (денна, заочна)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Дніпровського державного університету
внутрішніх справ
протокол від 11.07.2025 № 11.

СХВАЛЕНО

Вченою радою Навчально-
наукового інституту права та
інноваційної освіти
протокол від 19.06.2025 № 11.

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми «Право»

_____ Ольга ЧЕПІК-ТРЕГУБЕНКО.

Розглянуто на засіданні кафедри цивільно-правових дисциплін Навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти, протокол від 18.06.2025 № 21.

Господарське право і процес. Робоча програма навчальної дисципліни. Дніпро: Дніпровський державний університет внутрішніх справ, 2025. 39 с.

РОЗРОБНИК:

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін, кандидат юридичних наук,
доцент Саксонов Владислав Борисович.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

1. Генеральний директор ТОВ «Науково-виробниче об'єднання «Техніка 3000»», доктор юридичних наук, професор Обушенко Олександр Миколайович;
2. Перший проректор ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», кандидат юридичних наук, доцент Алфьорова Тетяна Миколаївна.

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**
(додаток 1 до Робочої програми навчальної дисципліни)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма здобуття вищої освіти	заочна форма здобуття вищої освіти
Кількість кредитів ЄКТС	5	4
Загальна кількість годин	150	120
Рік підготовки	четвертий	третій, четвертий
Семестр	7	5, 7
Лекції	14	6
Семінарські	-	4
Практичні	30	4
Самостійна робота	106	106
Індивідуальні завдання (курсова робота)	-	-
Підсумковий семестровий контроль	екзамен	екзамен

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Господарське право і процес» є: підготовка висококваліфікованих професіоналів, які володіють сучасним правовим мисленням, теоретичними знаннями, напрацьованими вміннями і прикладними навичками щодо правотворчості, юридичного тлумачення та реалізації норм права у цій сфері; набуття ними відповідних знань, умінь і навичок використання методологічного інструментарію даної дисципліни при дослідженні доктринальних положень юриспруденції стосовно регулювання та охорони відповідних правовідносин; уміння формувати власну позицію під час аналізу концептуальних засад законодавства, що регулює та охороняє відносини у сфері господарського права та процесу; формування у здобувачів вищої освіти системи науково-теоретичних знань, практичних умінь і навичок у царині господарського права та процесу; ознайомлення з актуальними проблемами чинного законодавства України у цій сфері та можливих шляхів їх подолання й усунення; формування уміння використання норм відповідних правових актів; вироблення навичок вирішення конкретних практичних завдань, пов'язаних із застосуванням норм права у сфері господарського права та процесу; навчання здобувачів вищої освіти правильно тлумачити положення нормативно-правових

актів й вміло використовувати та застосовувати їх у реальних умовах своєї майбутньої професійної діяльності; формування високого рівня правосвідомості і правової культури у майбутніх юристів.

Очікувані результати навчання:

знати:

1) на понятійному рівні: предмет, методи, функції та систему господарського права та процесу; основні поняття, категорії та конструкції господарського права та процесу; роль господарського права та процесу і його значення для сучасного юриста.

2) на фундаментальному рівні: парадигму і методологію пізнання господарського права та процесу; основні наукові підходи, теорії, концепції щодо розуміння сутності й змісту певних норм, інститутів, підгалузей господарського права та процесу.

3) на практично-творчому рівні: основні методики правотворення, тлумачення та реалізації норм господарського права; основи методології науково-дослідницької діяльності у сфері господарського права та процесу; методику вирішення практичних завдань у сфері господарського права та процесу.

вміти:

1) на репродуктивному рівні: відтворювати сприйняті знання з навчальної дисципліни господарське право та процес; вирішувати стандартизовані тести й виконувати індивідуальні завдання;

2) алгоритмічному рівні: реалізовувати загальні та спеціальні алгоритми вивчення певних інститутів господарського права та процесу;

3) на евристичному рівні: на основі методологічно обґрунтованих наукових здобутків продукувати нові знання про предмет дисципліни, що вивчається; виступати експертом і консультантом у навчанні інших;

4) на творчому рівні: вичерпно, логічно й творчо викладати інформацію в усній і письмовій формі; ґрунтовно висловлюватися та дискутувати, використовуючи при цьому теоретичні засади і матеріали практичного досвіду з питань господарського права та процесу.

Вивчення дисципліни забезпечує формування наступних компетентностей за освітньою програмою:

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності.

Загальні компетентності:

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Спеціальні компетентності:

СК9. Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності.

СК10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

СК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

СК12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.

СК14. Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.

СК15. Здатність до самостійної підготовки проєктів актів правозастосування.

СК16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Програмні результати навчання:

ПРН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

ПРН 5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.

ПРН 6. Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.

ПРН 8. Застосовувати інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.

ПРН 13. Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

ПРН 15. Вільно використовувати для правничої діяльності доступні інформаційні технології і бази даних.

ПРН 16. Використовувати комп'ютерні програми, необхідні у правничій діяльності.

ПРН 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

ПРН 21. Готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях.

ПРН 22. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

Пререквізити: «Теорія держави та права», «Конституційне право», «Цивільне право».

Постреквізити: «Адвокатура України», «Електронне судочинство», «Стажування».

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА 1. ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ЗАКОНОДАВСТВО

Господарське право як галузь вітчизняного права. Предмет регулювання господарського права. Методи регулювання господарського права. Місце господарського права в системі національного права.

Господарські відносини. Сфера господарських відносин. Господарсько-виробничі відносини. Організаційно-господарські відносини. Внутрішньогосподарські відносини. Розмежування відносин у сфері господарського права з іншими видами відносин.

Господарська діяльність. Господарська комерційна діяльність (підприємництво). Систематичність, ініціативність, самостійність, ризиковість. Види підприємництва за різними ознаками. Організаційні форми підприємництва. Принципи підприємництва. Некомерційна господарська діяльність. Некомерційна господарська діяльність. Господарче забезпечення діяльності негосподарюючих суб'єктів.

Поняття, система та особливості господарського законодавства. Конституційні основи господарювання. Цивільний, Господарський процесуальний та інші кодекси України. Законодавче забезпечення правового

регулювання господарської діяльності. Нормативно-правові акти Президента, Кабінету Міністрів України та інших органів державної влади та місцевого самоврядування, що регулюють господарські відносини. Міжнародні договори та інші акти міжнародного права в системі регулювання господарських відносин у сфері господарювання. Локальні правові акти, що регулюють відносини у сфері господарювання.

Господарське право як наука та навчальна дисципліна.

ТЕМА 2. ЮРИДИЧНІ ЗАСАДИ ОБМЕЖЕННЯ МОНОПОЛІЗМУ Й ЗАХИСТУ ВІД НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Антимонополюльно-конкурентне законодавство. Про Антимонополюльний комітет України : Закон України від 26.11.1993 р. № 3659-ХІІ. Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України від 07.06.1996 р. № 236/96-ВР. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 р. № 2210-ІІІ.

Конкуренція у сфері господарювання та монопольне (домінуюче) становище суб'єкта господарської діяльності на ринку.

Захист економічної конкуренції в Україні та юридична відповідальність за правопорушення у цій сфері. Законодавство про захист економічної конкуренції. Антиконтурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання. Зловживання монополюним (домінуючим) становищем на ринку. Антиконтурентні дії органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю. Обмежувальна та дискримінаційна діяльність суб'єктів господарювання. Юридична відповідальність за порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

Захист від недобросовісної конкуренції в Україні та юридична відповідальність за правопорушення у сфері недобросовісної конкуренції. Законодавство України про захист від недобросовісної конкуренції. Неправомірне використання ділової репутації суб'єкта господарювання. Створення перешкод суб'єктам господарювання у процесі конкуренції та досягнення неправомірних переваг у конкуренції. Неправомірне збирання, розголошення та використання комерційної таємниці. Юридична відповідальність за недобросовісну конкуренцію.

Організаційно-правові засади діяльності Антимонополюльного комітету України. Підконтрольність, підзвітність та відкритість діяльності Антимонополюльного комітету України. Завдання Антимонополюльного комітету України. Основні принципи діяльності Антимонополюльного комітету України. Законодавство про Антимонополюльний комітет України.

Система органів Антимонопольного комітету України. Антимонопольний комітет України як орган оскарження у сфері публічних закупівель. Повноваження Антимонопольного комітету України. Голова Антимонопольного комітету України. Заступники Голови Антимонопольного комітету України. Державні уповноважені Антимонопольного комітету України. Територіальні відділення Антимонопольного комітету України. Порядок утворення і діяльності колегіальних органів Антимонопольного комітету України. Виключна компетенція Антимонопольного комітету України як вищого колегіального органу. Компетенція адміністративних колегій Антимонопольного комітету України та адміністративних колегій територіального відділення Антимонопольного комітету. Апарат Антимонопольного комітету України, його територіальних відділень. Компетенція державного уповноваженого Антимонопольного комітету України. Компетенція голови територіального відділення Антимонопольного комітету України.

ТЕМА 3. МАЙНОВА ОСНОВА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Правовий режим майна суб'єктів господарювання. Визначення права власності. Зміст права власності. Право володіння. Право користування. Право розпоряджання. Інші речові права. Право господарського відання. Право оперативного управління. Узуфрукт. Організаційно-установчі повноваження власника. Обмеження правомочності розпорядження щодо окремих видів майна.

Майно у сфері господарювання. Майнові цінності. Основні фонди. Оборотні засоби. Кошти. Товари. Цінні папери як особливий вид майна суб'єктів господарювання.

Джерела формування майна суб'єктів господарювання. Грошові та матеріальні внески засновників. Доходи від реалізації продукції (робіт, послуг). Доходи від цінних паперів. Капітальні вкладення і дотації з бюджетів. Надходження від продажу (здачі в оренду) майнових об'єктів (комплексів), придбання майна інших суб'єктів. Кредити банків та інших кредиторів. Безоплатні та благодійні внески, пожертвування організацій і громадян.

Прибуток (доход) суб'єкта господарювання. Валовий доход суб'єкта господарювання. Валові витрати. Амортизаційні відрахування.

Цінні папери у складі майна суб'єктів господарювання.

Особливості правового режиму державного майна у сфері господарювання

Підстави виникнення майнових прав та обов'язків суб'єкта господарювання. Майновий стан та облік майна суб'єкта господарювання.

Гарантії та захист майнових прав суб'єктів господарювання.

ТЕМА 4. ПРАВОВИЙ СТАТУС ОКРЕМИХ ВИДІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Поняття підприємства в національному законодавстві (Поняття підприємства в Конституції України, Цивільному кодексі, Господарському кодексі, Митному кодексі, у податкових та інших нормативно-правових актах України).

Підприємство як організаційна форма господарювання. Ознаки підприємства. Види та організаційні форми підприємств за господарським законодавством.

Види підприємств залежно від форм власності: приватне підприємство, підприємство, що діє на основі колективної власності (підприємство колективної власності), комунальне підприємство, державне підприємство, підприємство, засноване на змішаній формі власності (на базі об'єднання майна різних форм власності).

Правове становище підприємств з іноземними інвестиціями та іноземних підприємств.

Види підприємств залежно від способу утворення (заснування) та формування статутного фонду: унітарні та корпоративні підприємства.

Види підприємств залежно від кількості працюючих та обсягу валового доходу від реалізації продукції за рік: малі, середні та великі підприємства.

Правовий статус господарських товариств в Україні. Визначення та ознаки господарських товариств. Особливості правового статусу окремих видів господарських товариств. Акціонерні товариства. Публічні акціонерні товариства. Приватні акціонерні товариства. Товариства з обмеженою відповідальністю. Товариства з додатковою відповідальністю. Повні товариства. Командитні товариства.

Кооперативи в Україні. Правове становище кооперативів в Україні. Виробничий кооператив. Підприємства споживчої кооперації.

Відокремленні підрозділи суб'єктів господарювання – філії, представництва та інші відокремлені підрозділи (без статусу юридичної особи).

Поняття та види об'єднань підприємств. Організаційно-правові форми об'єднань підприємств. Асоціація. Корпорація. Консорціум. Концерн. Холдингові компанії. Промислово-фінансові групи. Асоційовані підприємства. Холдингові компанії. Дочірні підприємства. Інші форми об'єднань підприємств.

Фізичні особи – підприємці: громадяни України, іноземці та особи без громадянства, що здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці.

ТЕМА 5. ГОСПОДАРСЬКІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ТА ДОГОВОРИ

Визначення й ознаки, сторони та зміст цивільного зобов'язання. Види зобов'язань цивільно-правового характеру.

Визначення та ознаки господарського зобов'язання. Поняття, сторони та зміст господарського зобов'язання. Зобов'язана сторона (у тому числі боржник). Управнена сторона (у тому числі кредитор).

Основні види господарських зобов'язань. Майново-господарські зобов'язання. Організаційно-господарські зобов'язання. Соціально-комунальні зобов'язання суб'єктів господарювання. Публічні зобов'язання суб'єктів господарювання.

Підстави виникнення господарських зобов'язань.

Загальні умови виконання господарських зобов'язань. Виконання господарського зобов'язання третьою особою. Передача (делегування) прав у господарських зобов'язаннях. Виконання господарських зобов'язань, у яких беруть участь кілька управнених або кілька зобов'язаних суб'єктів. Місце виконання господарського зобов'язання. Виконання грошових зобов'язань.

Забезпечення виконання господарських зобов'язань. Види забезпечення виконання зобов'язання: неустойкою, порукою, гарантією, заставою, притриманням, завдатком, правом довірчої власності.

Загальні умови припинення господарських зобов'язань. Припинення господарського зобов'язання виконанням або зарахуванням. Припинення господарського зобов'язання за згодою сторін чи у разі поєднання його сторін в одній особі. Припинення господарського зобов'язання у разі неможливості виконання.

Недійсність господарського зобов'язання. Наслідки визнання господарського зобов'язання недійсним.

Загальні умови укладання договорів, що породжують господарські зобов'язання. Господарсько-договірні зобов'язання.

Зміст договору. Вільне волевиявлення. Примірні договори. Типові договори.

Істотні умови господарського договору. Предмет договору (найменування (номенклатура, асортимент) та кількість продукції (робіт, послуг), а також вимоги до їх якості). Ціна договору. Строк дії договору.

Звичайні умови господарських договорів.

Випадкові умови господарських договорів.

Загальний порядок укладання господарських договорів. Форма єдиного документа, підписаного сторонами та скріпленого печатками.

Спрощений спосіб укладення господарських договорів (шляхом обміну листами, факсограмами, телеграмами, телефонограмами тощо, а також шляхом підтвердження прийняття до виконання замовлень).

Проект договору. Протокол розбіжностей. Протокол узгодження розбіжностей, листи, телеграмами, телетайпограмами, що підтверджують досягнення сторонами згоди щодо умов договору.

Порядок зміни господарських договорів. Порядок розірвання господарських договорів.

ТЕМА 6. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОВЛЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ БОРЖНИКА АБО ВИЗНАННЯ ЙОГО БАНКРУТОМ

Законодавство про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом. Кодекс України з процедур банкрутства. Господарський процесуальний кодекс України. Закон України «Про банки і банківську діяльність». Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Порядку здійснення контролю за діяльністю арбітражних керуючих». Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Положення про систему підготовки і перепідготовки осіб, які мають намір здійснювати діяльність арбітражного керуючого, підвищення кваліфікації та перепідготовки арбітражних керуючих, їх підготовки у справах про банкрутство страхових організацій». Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Положення про Єдиний реєстр підприємств, щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство». Наказ Міністерства юстиції України «Про порядок подання арбітражними керуючими (розпорядниками майна, керуючими санацією, ліквідаторами) обов'язкових відомостей (інформації)». Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Правил ведення діловодства та архіву арбітражного керуючого». Наказ Міністерства юстиції України «Питання подання арбітражними керуючими обов'язкових відомостей

(інформації)». Наказ Міністерства юстиції України «Про порядок подання арбітражними керуючими обов'язкових відомостей (інформації)». Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Порядку функціонування автоматизованої системи «Банкрутство та неплатоспроможність». Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Вимог до форми та порядку ведення реєстру вимог кредиторів у справах про банкрутство (неплатоспроможність)».

Державний орган з питань банкрутства.

Заходи щодо запобігання неплатоспроможності боржника.

Провадження у справах про банкрутство. Законодавство, що регулює провадження у справах про банкрутство. Порядок розгляду спорів, стороною в яких є боржник. Юрисдикція, підсудність, підстави для відкриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність). Оскарження судових рішень у процедурі банкрутства (неплатоспроможності).

Судові процедури, які застосовуються щодо боржника. Судові процедури, які можуть застосовуватися щодо боржника - юридичної особи: розпорядження майном боржника; санація боржника; ліквідація банкрута. Судові процедури, які можуть застосовуватися щодо боржника - фізичної особи: реструктуризація боргів боржника; погашення боргів боржника.

Арбітражний керуючий. Організація діяльності арбітражного керуючого. Вимоги до арбітражного керуючого. Права та обов'язки арбітражного керуючого. Запит арбітражного керуючого. Незалежність арбітражного керуючого. Помічник арбітражного керуючого. Єдиний реєстр арбітражних керуючих України. Дисциплінарні проступки арбітражних керуючих. Контроль за діяльністю арбітражних керуючих. Відповідальність арбітражних керуючих. Саморегулівна організація арбітражних керуючих.

Превентивна реструктуризація. Повноваження адміністратора превентивної реструктуризації. Відкриття процедури превентивної реструктуризації. Оскарження судових рішень у процедурі превентивної реструктуризації. Боржник у процедурі превентивної реструктуризації. План превентивної реструктуризації. Затвердження та виконання плану превентивної реструктуризації. Закриття процедури превентивної реструктуризації. Спрощена процедура превентивної реструктуризації.

Банкрутство юридичних осіб. Провадження у справі про банкрутство. Розпорядження майном боржника. Санація боржника. Ліквідаційна процедура. Продаж майна в провадженні у справі про банкрутство (неплатоспроможність). Закриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність). Особливості провадження у справах про банкрутство окремих категорій

боржників. Провадження у справах про банкрутство пов'язаних з іноземною процедурою банкрутства.

Відновлення платоспроможності фізичної особи. Особливості провадження у справі про неплатоспроможність фізичних осіб. Арбітражний керуючий у справах про неплатоспроможність фізичної особи. Підстави для відкриття провадження у справі про неплатоспроможність. Відкриття провадження у справі про неплатоспроможність. Реструктуризація боргів боржника. Визнання боржника банкрутом і введення процедури погашення боргів боржника. Наслідки закриття провадження у справі про банкрутство. Провадження у справах про неплатоспроможність окремих категорій фізичних осіб.

ТЕМА 7. ЗАХИСТ ПРАВ І ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА СПОЖИВАЧІВ

Суб'єктивне юридичне право. Права і свободи людини. Права та законні інтереси особи. Поняття захисту прав і законних інтересів суб'єктів господарської діяльності та споживачів. Механізм захисту прав і законних інтересів учасників господарських відносин.

Форми захисту прав та інтересів господарюючих суб'єктів і споживачів. Нотаріальний захист прав та законних інтересів суб'єктів господарювання та споживачів. Адміністративний захист прав та законних інтересів учасників господарських відносин. Претензійний порядок врегулювання спорів. Судовий захист прав суб'єктів господарювання та споживачів.

Способи та механізми захисту прав і законних інтересів учасників господарських відносин у цивільному та господарському законодавстві України.

Способи захисту прав і законних інтересів у цивільному законодавстві. Визнання права. Визнання правочину недійсним. Припинення дії, яка порушує право. Відновлення становища, яке існувало до порушення. Примусове виконання обов'язку в натурі. Зміна правовідношення. Припинення правовідношення. Відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди. Відшкодування моральної (немайнової) шкоди. Визнання незаконними рішення, дій чи бездіяльності органу державної влади або органу місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб. Самозахист.

Шляхи захисту прав і законних інтересів суб'єктів господарювання та споживачів у господарському законодавстві. Визнання наявності або відсутності прав. Визнання повністю або частково недійсними актів органів державної влади та органів місцевого самоврядування, актів інших суб'єктів, що суперечать законодавству, ущемляють права та законні інтереси суб'єкта господарювання

або споживачів. Визнання недійсними господарських угод з підстав, передбачених законом. Відновлення становища, яке існувало до порушення прав та законних інтересів суб'єктів господарювання. Припинення дій, що порушують право або створюють загрозу його порушення. Присудження до виконання обов'язку в натурі. Відшкодування збитків. Застосування штрафних санкцій. Застосування оперативно-господарських санкцій. Застосування адміністративно-господарських санкцій. Установлення, зміни і припинення господарських правовідносин.

Засоби захисту прав і законних інтересів суб'єктів господарської діяльності та споживачів.

ТЕМА 8. ГОСПОДАРСЬКЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО ТА ГОСПОДАРСЬКЕ СУДОЧИНСТВО В УКРАЇНІ.

Господарське процесуальне право як галузь права. Предмет і метод господарського процесуального права. Основні риси господарської процесуальної форми. Ознаки процесуальної господарської форми: нормативність, незаперечність, системність, універсальність.

Поняття господарських процесуальних правовідносин. Суб'єкти господарських процесуальних правовідносин. Об'єкти господарських процесуальних правовідносин.

Поняття і система принципів господарського процесуального права.

Джерела господарського процесуального права. Законодавство про господарське судочинство. Нормативні акти, які регулюють організацію, компетенцію і порядок діяльності господарських судів України. Правила застосування законодавства господарськими судами. Аналогія закону. Аналогія права. Міжнародні торгові звичаї.

Поняття правосуддя. Концепція правосуддя. Судова система України. Принципи здійснення правосуддя. Господарські суди в судовій системі України. Принципи організації і діяльності господарських судів. Принципи територіальності і спеціалізації. Завдання господарського суду. Склад господарських судів. Правовий статус судді господарського суду. Суддівське самоврядування.

Поняття та значення досудового врегулювання господарських спорів. Правова природа досудового врегулювання господарських спорів. Організація претензійної роботи. Завдання претензійної роботи. Зміст претензій. Зміст відповіді на претензію.

Поняття та види юрисдикції. Предметна та суб'єктна юрисдикція господарських судів (підвідомчість). Інстанційна юрисдикція. Територіальна юрисдикція (підсудність). Поняття підсудності справ господарським судам.

Територіальна підсудність. Альтернативна підсудність. Виняткова підсудність. Договірна підсудність.

Поняття, склад та класифікація учасників господарського процесу. Сторони в господарському процесі, їх права та обов'язки. Позивачі в господарському процесі. Відповідачі в господарському процесі. Процесуальна співучасть. Заміна неналежного відповідача. Процесуальне правонаступництво. Представники в господарському процесі. Представництво осіб, які приймають участь у справі. Представництво в суді. Види представництва. Суб'єкти представництва. Повноваження представника. Треті особи в господарському процесі. Прокурор в господарському процесі. Правове положення інших учасників господарського процесу. Свідок. Експерт в господарському процесі. Експерт з питань права. Спеціаліст. Перекладач в господарському процесі.

Третейські суди в системі судочинства. Міжнародний комерційний арбітраж. Право на звернення до третейського суду. Право на звернення до міжнародного комерційного арбітражу. Позасудові засоби врегулювання господарських спорів. Медіація як форма правової роботи. Врегулювання спору за участі судді до початку розгляду справи по суті. Інші альтернативні способи врегулювання господарських спорів.

ТЕМА 9. ДОКАЗИ ТА ДОКАЗУВАННЯ В ГОСПОДАРЬСЬКОМУ ПРОЦЕСІ. ПРОЦЕСУАЛЬНІ СТРОКИ. СУДОВІ ВИТРАТИ

Докази та доказування. Поняття та види доказів в господарському процесі. Предмет доказування. Факти, які не підлягають доказуванню. Обов'язок доказування і подання доказів. Суб'єкти судового доказування. Об'єкти доказування. Ознаки доказування. Представлення і витребування доказів. Підстави звільнення від доказування. Належність доказів. Допустимість доказів. Достовірність доказів. Вірогідність доказів. Подання доказів. Витребування доказів. Оцінка доказів. Класифікація судових доказів. Показання свідків. Письмові докази. Речові докази. Електронні докази. Висновок експерта. Висновок експерта у галузі права. Забезпечення доказів.

Процесуальні строки. Поняття і види процесуальних строків у господарському процесі. Розумність процесуальних строків. Обчислення процесуальних строків. Початок і закінчення процесуальних строків. Зупинення процесуальних строків. Наслідки пропуску процесуальних строків. Поновлення та продовження процесуальних строків.

Судові витрати. Види судових витрат. Попереднє визначення суми судових витрат. Забезпечення та попередня оплата судових витрат. Витрати на професійну правничу допомогу. Витрати, пов'язані із залученням (викликом) свідків, експертів, спеціалістів, перекладачів, проведенням експертиз. Витрати, пов'язані з витребуванням доказів, проведенням огляду доказів за їх місцезнаходженням, забезпеченням доказів та вчиненням інших дій. Судовий збір. Ціна позову. Повернення сум судового збору. Звільнення від сплати

судового збору. Розподіл судових витрат. Розподіл витрат у разі визнання позову, закриття провадження у справі або залишення позову без розгляду.

ТЕМА 10. НАКАЗНЕ ПРОВАДЖЕННЯ. РОЗГЛЯД СПРАВ У ПОРЯДКУ СПРОЩЕНОГО ПОЗОВНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Наказне провадження. Стягнення на підставі судового наказу. Вимоги, за якими може бути видано судовий наказ. Форма і зміст заяви про видачу судового наказу. Судовий збір за подання заяви про видачу судового наказу. Підстави для відмови у видачі судового наказу. Наслідки відмови у видачі судового наказу. Порядок розгляду заяв про видачу судового наказу. Зміст судового наказу. Форма і зміст заяви про скасування судового наказу та строки її подання. Розгляд заяви про скасування судового наказу. Набрання судовим наказом законної сили та видача його стягувачу. виправлення помилки в судовому наказі, визнання судового наказу таким, що не підлягає виконанню, відстрочення чи розстрочення або зміна способу та порядку його виконання.

Розгляд справ у порядку спрощеного позовного провадження. Справи, що розглядаються в порядку спрощеного позовного провадження. Строк розгляду справи у порядку спрощеного позовного провадження. клопотання про розгляд справи у порядку спрощеного позовного провадження. Вирішення питання про розгляд справи у порядку спрощеного позовного провадження. Особливості розгляду справи у порядку спрощеного позовного провадження.

ТЕМА 11. ПОЗОВНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

Письмові заяви учасників справи у позовному провадженні. Заяви по суті справи. Види та зміст заяв по суті справи. Поняття позову у господарському процесі. Елементи та види позову. Право на позов. Передумови права на позов. Позовна заява. Ціна позову. Документи, що додаються до позовної заяви. Об'єднання і роз'єднання позовів. Відзив на позовну заяву. Відповідь на відзив. Заперечення. Пояснення третьої особи щодо позову або відзиву. Зустрічна позовна заява. Заяви з процесуальних питань. Заяви, клопотання і заперечення. Загальні вимоги до форми та змісту письмової заяви, клопотання, заперечення.

Відкриття провадження у справі. Пред'явлення позову. Надсилання копії позовної заяви і доданих до неї документів. Об'єднання і роз'єднання позовів. Залишення позовної заяви без руху, повернення позовної заяви. Відмова у відкритті провадження у справі. Відкриття провадження у справі.

Підготовче провадження. Завдання та строк підготовчого провадження. Подання відзиву. Подання пояснень третіх осіб щодо позову або відзиву. Пред'явлення зустрічного позову. Мета і строк проведення підготовчого засідання. Підготовче засідання. Порядок проведення підготовчого засідання. Подання відповіді на відзив та заперечення. Судові рішення у підготовчому засіданні.

Врегулювання спору за участю судді. Підстави проведення врегулювання спору за участю судді. Порядок призначення врегулювання спору за участю судді. Порядок проведення врегулювання спору за участю судді. Припинення врегулювання спору за участю судді. Строк проведення врегулювання спору за участю судді.

Відмова позивача від позову, визнання позову відповідачем. Мирова угода сторін. Виконання мирової угоди.

Розгляд справи по суті. Завдання розгляду справи по суті. Строки розгляду справи по суті. Судове засідання. Участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції. Головуючий у судовому засіданні. Звертання до суду у судовому засіданні. Порядок у судовому засіданні.

Відкриття розгляду справи по суті. Відкриття судового засідання. Наслідки неявки в судове засідання учасника справи. Наслідки неявки в судове засідання свідка, експерта, спеціаліста, перекладача. Оголошення складу суду. Роз'яснення прав та обов'язків. Видалення свідків із зали судового засідання. Розгляд заяв та клопотань.

З'ясування обставин справи та дослідження доказів. Вступне слово учасників справи. Порядок з'ясування обставин справи та дослідження доказів. Дослідження доказів. Порядок допиту свідків. Використання свідком письмових записів. Допит сторін, третіх осіб, їх представників як свідків. Дослідження письмового висновку експерта. Консультації та роз'яснення спеціаліста. Відкладення розгляду справи або перерва в судовому засіданні. Закінчення з'ясування обставин та перевірки їх доказами.

Судові дебати та ухвалення рішення. Судові дебати. Стадія ухвалення судового рішення. Таємниця ухвалення судового рішення. Ухвалення рішення про судові витрати.

Фіксування судового процесу. Фіксування судового засідання технічними засобами. Протокол судового засідання. Зауваження щодо технічного запису судового засідання, протоколу судового засідання та їх розгляд. Порядок складання і оформлення протоколу вчинення окремої процесуальної дії.

Залишення позову без розгляду. Зупинення і закриття провадження у справі. Залишення позову без розгляду. Обов'язок суду зупинити провадження у справі. Право суду зупинити провадження у справі. Строки, на які зупиняється провадження у справі. Поновлення провадження у справі. Закриття провадження у справі.

Судові рішення. Види судових рішень. Порядок ухвалення судових рішень. Зміст ухвали суду. Набрання ухвалою законної сили. Законність і обґрунтованість судового рішення. Питання, які вирішує суд під час ухвалення рішення суду. Зміст рішення суду. Визначення порядку і строку виконання рішення суду, забезпечення його виконання. Проголошення рішення. Набрання рішенням суду законної сили. Вручення судового рішення. виправлення описок та арифметичних помилок. Додаткове рішення. Роз'яснення судового рішення. Окрема ухвала господарського суду.

ТЕМА 12. ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ РІШЕНЬ. ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ У ГОСПОДАРСЬКИХ СПРАВАХ.

Сутність та поняття апеляційного провадження. Право апеляційного оскарження. Строк на апеляційне оскарження. Порядок подання апеляційної скарги. Форма і зміст апеляційної скарги.

Відкриття апеляційного провадження. Відмова у відкритті апеляційного провадження. Відзив на апеляційну скаргу. Закриття апеляційного провадження. Приєднання до апеляційної скарги.

Порядок розгляду справи в апеляційній інстанції. Строк розгляду апеляційної скарги. Повноваження суду апеляційної інстанції. Апеляційні скарги на ухвали суду першої інстанції. Постанова суду апеляційної інстанції.

Сутність та поняття касаційного провадження. Право касаційного оскарження. Строк на касаційне оскарження. Порядок подання касаційної скарги. Форма і зміст касаційної скарги.

Відкриття касаційного провадження. Відмова у відкритті касаційного провадження. Відзив на касаційну скаргу. Закриття касаційного провадження. Приєднання до касаційної скарги.

Порядок розгляду справи в касаційній інстанції. Строк розгляду касаційної скарги. Повноваження суду касаційної інстанції. Постанова суду касаційної інстанції.

Поняття та підстави перегляду рішень за нововиявленими або виключними обставинами. Порядок і строк подання заяви про перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами. Порядок перегляду судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами.

Виконання судових рішень – заключна стадія господарського процесу. Учасники виконавчого провадження. Права та обов'язки сторін й інших осіб у виконавчому провадженні.

Поняття та види виконавчих документів. Форма та зміст виконавчого документу. Заходи примусового виконання рішень у виконавчому провадженні.

Звернення судових рішень до виконання. Відстрочення або розстрочення виконання судового рішення, зміна способу та порядку виконання судового рішення. Поворот виконання рішення, постанови.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ДЕННА ФОРМА НАВЧАННЯ

Теми та плани лекційних занять

Назва теми лекційного заняття	План лекційного заняття	Кількість годин
Тема № 1. Господарське право та законодавство.	1. Господарське право як галузь вітчизняного права. 2. Юридичне розмежування відносин у сфері господарювання з іншими видами правовідносин. 3. Господарське законодавство. 4. Господарське право як наука та навчальна дисципліна.	2
Тема № 2. Юридичні засади обмеження монополізму й захисту від недобросовісної конкуренції.	1. Антимонопольно-конкурентне законодавство України. Зловживання монополістичним становищем на ринку та дискримінація суб'єктів господарювання. 2. Недобросовісна конкуренція. 3. Державний контроль за дотриманням антимонопольно-конкурентного законодавства. Правове становище Антимонопольного комітету. 4. Розгляд справ та відповідальність при порушенні антимонопольно-конкурентного законодавства.	2
Тема № 3. Майнова основа господарювання.	1. Поняття майна суб'єктів господарювання. 2. Види майна суб'єктів господарської діяльності. 3. Поняття та зміст правового режиму майна господарюючих суб'єктів.	2
Тема № 4. Правовий статус окремих видів суб'єктів господарської	1. Поняття та види суб'єктів господарювання. 2. Визначення й організаційно-правові форми підприємств в Україні. 3. Поняття та види господарських	2

діяльності.	товариств. 4. Правове становище індивідуальних підприємців в Україні.	
Тема № 5. Господарські зобов'язання та договори.	1. Визначення, сторони та зміст господарського зобов'язання. 2. Визначення та ознаки господарського договору. 3. Класифікація господарських договорів. 4. Форма господарського договору. 5. Зміст господарського договору.	2
Тема № 7. Захист прав і законних інтересів суб'єктів господарювання та споживачів.	1. Поняття та механізм захисту прав і законних інтересів суб'єктів господарювання та споживачів. 2. Способи захисту прав і законних інтересів учасників відносин у сфері господарювання. 3. Форми захисту прав і законних інтересів суб'єктів господарювання та споживачів.	2
Тема № 8. Господарське процесуальне право та господарське судочинство в Україні.	1. Поняття, принципи та джерела господарського процесуального права. 2. Господарські суди в судовій системі України. 3. Учасники господарського судового процесу.	2

Теми практичних занять

Назва теми практичного заняття	Кількість годин
Тема № 1. Господарське право та законодавство.	2
Тема № 2. Юридичні засади обмеження монополізму й захисту від недобросовісної конкуренції.	2
Тема № 3. Майнова основа господарювання.	2
Тема № 4. Правовий статус окремих видів суб'єктів господарської діяльності.	2
Тема № 5. Господарські зобов'язання та договори.	4
Тема № 6. Правове регулювання відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом.	2

Тема № 7. Захист прав і законних інтересів суб'єктів господарювання та споживачів.	4
Тема № 8. Господарське процесуальне право та господарське судочинство в Україні.	2
Тема № 9. Докази та доказування в господарському процесі. Процесуальні строки. Судові витрати.	2
Тема № 10. Наказне провадження. Розгляд справ у порядку спрощеного позовного провадження.	2
Тема № 11. Позовне провадження.	4
Тема № 12. Перегляд судових рішень. Виконання судових рішень у господарських справах.	2

Теми для самостійної роботи

Назва теми	Кількість годин
Тема № 1. Господарське право та законодавство.	8
Тема № 2. Юридичні засади обмеження монополізму й захисту від недобросовісної конкуренції.	8
Тема № 3. Майнова основа господарювання.	8
Тема № 4. Правовий статус окремих видів суб'єктів господарської діяльності.	8
Тема № 5. Господарські зобов'язання та договори.	8
Тема № 6. Правове регулювання відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом.	8
Тема № 7. Захист прав і законних інтересів суб'єктів господарювання та споживачів.	10
Тема № 8. Господарське процесуальне право та господарське судочинство в Україні.	8
Тема № 9. Докази та доказування в господарському процесі. Процесуальні строки. Судові витрати.	10
Тема № 10. Наказне провадження. Розгляд справ у порядку спрощеного позовного провадження.	10
Тема № 11. Позовне провадження.	10
Тема № 12. Перегляд судових рішень. Виконання судових рішень у господарських справах.	10

ЗАОЧНА ФОРМА НАВЧАННЯ

Теми та плани лекційних занять

Назва теми лекційного заняття	План лекційного заняття	Кількість годин
Тема № 1. Господарське право та законодавство.	1. Господарське право як галузь вітчизняного права. 2. Юридичне розмежування відносин у сфері господарювання з іншими видами правовідносин. 3. Господарське законодавство. 4. Господарське право як наука та навчальна дисципліна.	2
Тема № 5. Господарські зобов'язання та договори.	1. Визначення, сторони та зміст господарського зобов'язання. 2. Визначення та ознаки господарського договору. 3. Класифікація господарських договорів. 4. Форма господарського договору. 5. Зміст господарського договору.	2
Тема № 7. Захист прав і законних інтересів суб'єктів господарювання та споживачів.	1. Поняття та механізм захисту прав і законних інтересів суб'єктів господарювання та споживачів. 2. Способи захисту прав і законних інтересів учасників відносин у сфері господарювання. 3. Форми захисту прав і законних інтересів суб'єктів господарювання та споживачів.	2

Теми семінарських занять

Назва теми семінарського заняття	Кількість годин
Тема № 1. Господарське право та законодавство.	2
Тема № 5. Господарські зобов'язання та договори.	2

Теми практичних занять

Назва теми практичного заняття	Кількість годин
Тема № 7. Захист прав і законних інтересів суб'єктів господарювання та споживачів.	2
Тема № 11. Позовне провадження.	2

Теми для самостійної роботи

Назва теми	Кількість годин
Тема № 1. Господарське право та законодавство.	10
Тема № 2. Юридичні засади обмеження монополізму й захисту від недобросовісної конкуренції.	8
Тема № 3. Майнова основа господарювання.	8
Тема № 4. Правовий статус окремих видів суб'єктів господарської діяльності.	10
Тема № 5. Господарські зобов'язання та договори.	10
Тема № 6. Правове регулювання відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом.	10
Тема № 7. Захист прав і законних інтересів суб'єктів господарювання та споживачів.	10
Тема № 8. Господарське процесуальне право та господарське судочинство в Україні.	8
Тема № 9. Докази та доказування в господарському процесі. Процесуальні строки. Судові витрати.	8
Тема № 10. Наказне провадження. Розгляд справ у порядку спрощеного позовного провадження.	8
Тема № 11. Позовне провадження.	8
Тема № 12. Перегляд судових рішень. Виконання судових рішень у господарських справах.	8

5. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ І ЗАВДАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Питання до підсумкового контролю.

1. Комплексна характеристика господарського права.
2. Господарське право як галузь вітчизняного права.
3. Предмет господарського права.
4. Методи правового регулювання господарських відносин.
5. Юридичне розмежування відносин у сфері господарювання з іншими видами правовідносин.
6. Визначення, ознаки та види господарської діяльності.
7. Суб'єкти господарської діяльності (господарювання).
8. Визначення та ознаки комерційної діяльності (підприємництва).
9. Організаційні форми підприємництва.
10. Господарське законодавство України.
11. Антимонопольно-конкурентне законодавство України.
12. Конкуренція у сфері господарювання та її обмеження органами державної влади та місцевого самоврядування.
13. Поняття монопольного (домінуючого) становища суб'єкта господарювання на ринку товару. Природні монополії. Обмеження монополізму в економіці.
14. Правопорушення законодавства про захист економічної конкуренції.
15. Відповідальність за порушення законодавства про захист економічної конкуренції.
16. Правопорушення законодавства про недобросовісну конкуренцію.
17. Юридична відповідальність за недобросовісну конкуренцію.
18. Визначення та ознаки суб'єкта господарювання.
19. Класифікація та загальна характеристика видів суб'єктів господарювання в Україні.
20. Суб'єкти мікропідприємництва.
21. Суб'єкти малого підприємництва.
22. Суб'єкти середнього підприємництва.
23. Суб'єкти великого підприємництва.
24. Поняття «підприємство» в законодавстві України.
25. Визначення та ознаки господарського товариства.
26. Загальна характеристика видів господарських товариств.
27. Акціонерне товариство.
28. Товариство з обмеженою відповідальністю.
29. Товариство з додатковою відповідальністю.

30. Повне товариство.
31. Командитне товариство.
32. Виробничий кооператив.
33. Правовий статус фізичних осіб - підприємців.
34. Правовий режим майна суб'єктів господарювання.
35. Речові права у сфері господарювання.
36. Право власності — основне речове право у сфері господарювання.
37. Право господарського відання.
38. Право оперативного управління.
39. Майно у сфері господарювання.
40. Визначення й ознаки, сторони та зміст зобов'язань цивільно-правового характеру в господарській сфері.
41. Поняття господарського зобов'язання.
42. Сторони та зміст господарського зобов'язання
43. Види господарських зобов'язань.
44. Поняття та види господарських договорів.
45. Форма господарського договору.
46. Зміст господарського договору.
47. Істотні умови господарського договору.
48. Види істотних умов господарського договору.
49. Звичайні умови господарського договору.
50. Випадкові умови господарського договору.
51. Загальна характеристика законодавства про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом.
52. Судові процедури, які застосовуються щодо боржника.
53. Судові процедури, які можуть застосовуватися щодо боржника - юридичної особи.
54. Судові процедури, які можуть застосовуватися щодо боржника - фізичної особи.
55. Банкрутство юридичних осіб.
56. Відновлення платоспроможності фізичної особи.
57. Механізм захисту прав і законних інтересів суб'єктів господарювання та споживачів.
58. Форми захисту прав і законних інтересів суб'єктів господарювання та споживачів.
59. Способи захисту прав і законних інтересів суб'єктів господарювання та споживачів.
60. Поняття, принципи та джерела господарського процесуального права.

61. Господарські суди в судовій системі України.
62. Учасники господарського судового процесу.
63. Сторони господарського процесу.
64. Докази та доказування в господарському процесі.
65. Процесуальні строки.
66. Наказне провадження.
67. Розгляд справ у порядку спрощеного позовного провадження.
68. Позовне провадження.
69. Перегляд судових рішень.
70. Виконання судових рішень у господарських справах.

Завдання для підсумкового контролю.

Завдання № 1.

Вирішіть завдання та поясніть правові підстави відповіді на запитання.

Між *суб'єктом господарювання* та *не суб'єктом господарювання* – *фізичною особою* був укладений договір купівлі-продажу за яким перший виконав зобов'язання на думку другого неналежним чином. Між сторонами з цього приводу виник спір.

Дайте відповідь на наступне запитання: який суд буде розглядати спір між цими сторонами – господарський або загальний суд?

Завдання № 2.

Вирішіть завдання та поясніть правові підстави відповіді на запитання.

Між *суб'єктом господарювання* та *не суб'єктом господарювання* – *юридичною особою* був укладений договір поставки за яким перший виконав зобов'язання на думку другого неналежним чином. Між сторонами з цього приводу виник спір.

Дайте відповідь на наступне запитання: який процесуальний кодекс буде застосовано при розгляді спору між цими сторонами?

Завдання № 3.

Вирішіть завдання та поясніть правові підстави відповіді на запитання.

Між *суб'єктом господарювання* та *не суб'єктом господарювання* – *фізичною особою* був укладений договір купівлі-продажу за яким перший виконав зобов'язання на думку другого неналежним чином. Між сторонами з цього приводу виник спір.

Дайте відповідь на наступне запитання: чи можуть застосовуватися в даному випадку норми Господарського процесуального кодексу?

Завдання № 4.

Вирішіть завдання та поясніть правові підстави відповіді на запитання.

Чи може бути у господарському зобов'язанні сторона одночасно і боржником і кредитором?

Завдання № 5.

Вирішіть завдання та поясніть правові підстави відповіді на запитання.

Чи може бути у господарському зобов'язанні сторона одночасно і управненою і зобов'язаною?

Завдання № 6.

Вирішіть завдання та поясніть правові підстави відповіді на запитання.

Між *суб'єктом господарювання* та *не суб'єктом господарювання* – *юридичною особою* був укладений договір поставки за яким перший виконав зобов'язання на думку другого неналежним чином. Між сторонами з цього приводу виник спір.

Дайте відповідь на наступне запитання: який суд буде розглядати спір між цими сторонами – господарський або загальний суд?

Завдання № 7.

Вирішіть завдання та поясніть правові підстави відповіді на запитання.

Між *суб'єктом господарювання* та *не суб'єктом господарювання* – *фізичною особою* був укладений договір купівлі-продажу за яким перший виконав зобов'язання на думку другого неналежним чином. Між сторонами з цього приводу виник спір.

Дайте відповідь на наступне запитання: який процесуальний кодекс буде застосовано при розгляді спору між цими сторонами?

Завдання № 8.

Вирішіть завдання та поясніть правові підстави відповіді на запитання.

Між *суб'єктом господарювання* та не суб'єктом господарювання – *юридичною особою* був укладений договір поставки за яким перший виконав зобов'язання на думку другого неналежним чином. Між сторонами з цього приводу виник спір.

Дайте відповідь на наступне запитання: чи можуть застосовуватися в даному випадку норми Господарського процесуального кодексу?

Завдання № 9.

Один суб'єкт господарювання безпідставно заволодів майном іншого суб'єкта господарювання і продовжує незаконно утримувати та використовувати це майно, внаслідок чого потерпіла сторона понесла збитки.

Потерпіла сторона звернулася з позовом до суду з метою захисту своїх прав і законних інтересів.

Питання.

1. Чи може сторона в позові використати (викласти) не один, а одразу декілька способів захисту своїх прав і законних інтересів?
2. Який спосіб / Які способи захисту своїх прав і законних інтересів може використати (викласти) потерпіла сторона у позовній заяві?

Завдання № 10.

За договором купівлі-продажу одна сторона (суб'єкт господарювання, у подальшому - Продавець) зобов'язалася реалізувати (передати у власність) іншій стороні (суб'єкту господарювання, у подальшому - Покупцеві) сільськогосподарську техніку. Проте у встановлений договором строк Продавець не виконав свій обов'язок продажу (передачі у власність) Покупцеві зазначеного товару (продукції - сільськогосподарської техніки).

Продавець факт порушення умов договору визнав, але зазначив, що невиконання свого обов'язку – передачі сільськогосподарської техніки у власність Покупцеві виявилось неможливим через порушення умов контрагентами по іншим договорам (не були поставлені комплектуючі запчастини). Покупець подав позов до суду з метою притягнення до відповідальності Продавця та захисту своїх прав.

Питання.

1. Який спосіб / Які способи захисту своїх прав і законних інтересів може використати (викласти) у позові Покупець?
2. Яке рішення має винести суд?

6. КРИТЕРІЇ ТА ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

ДЛЯ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ		
Поточний контроль (ПК)		Підсумковий контроль
Аудиторна робота	Самостійна робота/ Індивідуальна робота	Екзамен (Е)
≤ 40	≤ 10	
≤ 50		
		≤ 50
Підсумкова оцінка для екзамену (П) = ПК + Е ≤ 100		

ДЛЯ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ		
Поточний контроль (ПК)		Підсумковий контроль
Аудиторна робота	Самостійна робота/ Індивідуальна робота	Екзамен (Е)
≤ 20	≤ 30	
≤ 50		
		≤ 50
Підсумкова оцінка для екзамену (П) = ПК + Е ≤ 100		

Критерії оцінювання аудиторної роботи здобувачів вищої освіти (денна та заочна форми навчання)

Бали	Пояснення
5	Високий рівень компетентностей. Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; на високому рівні сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані в повному обсязі. Під час заняття продемонстрована стабільна активність та ініціативність. Відповіді на теоретичні питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань ґрунтується на глибокому знанні чинного законодавства, теорії та правозастосовної практики.
4	Невисокий рівень компетентностей. Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі передбачені планом заняття навчальні завдання виконані в повному обсязі з неістотними неточностями. Під час заняття продемонстрована ініціативність. Відповіді на питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань переважно ґрунтується на знанні чинного

	законодавства, теорії та правозастосовної практики.
3	Достатній рівень компетентностей. Питання, винесені на розгляд, у цілому засвоєні ; практичні навички та вміння мають поверхневий характер , потребують подальшого напрацювання та закріплення; навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані , деякі види завдань виконані з помилками .
2	Недостатній рівень компетентностей. Питання, винесені на розгляд, засвоєні частково , прогалини у знаннях не носять істотного характеру ; практичні навички та вміння сформовані недостатньо ; більшість навчальних завдань виконано , деякі з виконаних завдань містять істотні помилки , які потребують подальшого усунення.
1	Мінімальний рівень компетентностей. Здобувач, не готовий до заняття, не знає більшої частини програмного матеріалу, з труднощами виконує завдання, невпевнено відтворює терміни і поняття, що розглядалися під час заняття, допускає змістовні помилки, не володіє відповідними вміннями і навичками, необхідними для розв'язання професійних завдань.
0	Незадовільний рівень компетентностей. Відсутність на занятті.

Для навчальної дисципліни «Господарське право та процес» засобами діагностики знань (успішності навчання) виступають: залік, стандартизовані тести, доповіді на семінарських заняттях і результати вирішення практичних завдань, тези доповідей на науково-теоретичних та науково-практичних заходах, виступи на наукових заходах, презентації результатів виконаних завдань і досліджень, підготовка тестових та інших завдань, задач, схем, таблиць тощо.

Критерії оцінювання самостійної роботи (денна форма навчання)

За **самостійну** та індивідуальну роботу здобувач вищої освіти отримує бали після виконання рекомендованих видів завдань, які оцінюються згідно їх відповідності тематиці навчального курсу, усталеним доктринальним положенням, чинним нормативно-правовим актам, актам юридичного тлумачення та актам застосування норм права, обсягу та повноти охоплення питань теми, аналізу змісту, філологічної та юридичної грамотності, коректності та рівня складності, а також результатів перевірки на самостійність підготовки і відсутність плагіату.

Бали	Вид завдання*
До 10 балів	Підготовка та публікація, або рекомендація наукового керівника до опублікування (науково-педагогічного працівника, який буде оцінювати результати самостійної роботи), <i>тез доповіді</i> на науково-теоретичний чи науково-практичний захід (наукову конференцію, семінар, «круглий стіл» тощо). Перед написанням тез, тема має бути узгоджена

	з науково-педагогічним працівником, який у подальшому виступає науковим керівником.
До 4 балів за презентацію	Підготовка <i>мультимедійної презентації</i> (орієнтовний мінімум - 15 слайдів) з обраної теми навчального курсу. При виставленні балів до уваги беруться наступні фактори: кількість і відповідність слайдів темі та питанням, що висвітлюються, їх репрезентативність, посилання на чинне законодавство, грамотність і правильність оформлення, послідовність викладення інформації, наявність висновків з розглянутих питань і по темі в цілому.
До 3 балів за тестові завдання до теми (максимум 2 тестових завдання)	Підготовка <i>тестових завдань</i> з обраної теми навчального курсу (мінімум 10 питань на одну тему, одне питання передбачає 4 варіанти відповіді, з яких тільки одна правильна). При виставленні балів до уваги беруться наступні фактори: кількість тестових питань, грамотність та правильність підготовки питань і відповідей до них.
До 2 балів за задачу (максимум 2 задачі)	Підготовка <i>практичних задач</i> з обраної теми. При виставленні балів до уваги беруться наступні фактори: комплексність у підготовці умов задачі та поставлених до неї питань, а також філологічна та юридична грамотність. Фабули задач мають ґрунтуватись на реальних судових справах взятих з реєстру судових рішень України за останні 3 роки. Фабула задачі має містити стислий опис обставин, опис та характер спірних правовідносин, які виникли між сторонами та питання, відповідь на які повинні повністю розкривати зміст задачі та давати повне уявлення про правовий механізм вирішення подібних життєвих ситуацій.
До 3 балів (максимум 3 схеми та/або таблиці)	Підготовка наочних <i>схем</i> та/або порівняльних <i>таблиць</i> за обраними питаннями наявних тем навчального курсу.
До 2 балів (максимум 2 переліки)	Підготовка <i>переліку наукової, навчальної та методичної літератури</i> за визначеною темою навчального курсу (враховуються видання за останні 5 років) – не менше 10 позицій на тему.

* Наведений вище перелік видів завдань не є вичерпним. За умов *обов'язкового попереднього узгодження* з науково-педагогічним працівником і отримання *дозволу* та *методичних рекомендацій* щодо виконання, здобувач вищої освіти може підготувати не передбачений в таблиці вид завдання для самостійної роботи за умов, що його тема або проблематика відповідають темі (або питанню), які розглядаються в межах навчального курсу.

Критерії оцінювання самостійної роботи (заочна форма навчання).

За **самостійну** та індивідуальну роботу здобувач вищої освіти отримує бали після виконання рекомендованих видів завдань, які оцінюються згідно їх відповідності тематики навчального курсу, усталеним доктринальним положенням, чинним нормативно-правовим актам, актам юридичного тлумачення та актам застосування норм права, обсягу та повноти охоплення питань теми, аналізу змісту, філологічної та юридичної грамотності, коректності та рівня складності, а також результатів перевірки на самостійність підготовки і відсутність плагіату.

Бали	Вид завдання*
До 30 балів	Підготовка та публікація, або рекомендація наукового керівника до опублікування (науково-педагогічного працівника, який буде оцінювати результати самостійної роботи) у фаховому науковому виданні <i>наукової статті</i> . Перед написанням наукової статті її тема має бути узгоджена з науково-педагогічним працівником, який у подальшому виступає науковим керівником.
До 15 балів	Підготовка та публікація, або рекомендація наукового керівника до опублікування (науково-педагогічного працівника, який буде оцінювати результати самостійної роботи), <i>тез доповіді</i> на науково-теоретичний чи науково-практичний захід (наукову конференцію, семінар, «круглий стіл» тощо). Перед написанням тез тема має бути узгоджена з науково-педагогічним працівником, який у подальшому виступає науковим керівником.
До 6 балів за презентацію	Підготовка <i>мультимедійної презентації</i> (орієнтовний мінімум - 15 слайдів) з обраної теми навчального курсу. При виставленні балів до уваги беруться наступні фактори: кількість і відповідність слайдів темі та питанням, що висвітлюються, їх репрезентативність, посилання на чинне законодавство, грамотність і правильність оформлення, послідовність викладення інформації, наявність висновків з розглянутих питань і по темі в цілому.
До 5 балів за тестові завдання до теми (максимум 2 тестових завдання)	Підготовка <i>тестових завдань</i> з обраної теми навчального курсу (мінімум 10 питань на одну тему, одне питання передбачає 4 варіанти відповіді, з яких тільки одна правильна). При виставленні балів до уваги беруться наступні фактори: кількість тестових питань, грамотність та правильність підготовки питань і відповідей до них.
До 4 балів за задачу (максимум 2)	Підготовка <i>практичних задач</i> з обраної теми. При виставленні балів до уваги беруться наступні фактори: комплексність у підготовці умов задачі та поставлених до неї питань, а також

задачі)	філологічна та юридична грамотність. Фабули задач мають ґрунтуватись на реальних судових справах взятих з реєстру судових рішень України за останні 3 роки. Фабула задачі має містити стислий опис обставин, опис та характер спірних правовідносин, які виникли між сторонами та питання, відповідь на які повинні повністю розкривати зміст задачі та давати повне уявлення про правовий механізм вирішення подібних життєвих ситуацій.
До 4 балів (максимум 3 схеми та/або таблиці)	Підготовка наочних <i>схем</i> та/або порівняльних <i>таблиць</i> за обраними питаннями наявних тем навчального курсу.
До 3 балів (максимум 2 переліки)	Підготовка <i>переліку наукової, навчальної та методичної літератури</i> за визначеною темою навчального курсу (враховуються видання за останні 5 років) – не менше 10 позицій на тему.

* Наведений вище перелік видів завдань не є вичерпним. За умов обов'язкового попереднього узгодження з науково-педагогічним працівником і отримання дозволу та методичних рекомендацій щодо виконання, здобувач вищої освіти може підготувати не передбачений в таблиці вид завдання для самостійної роботи за умов, що його тема або проблематика відповідають темі (або питанню), які розглядаються в межах навчального курсу.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

За 100-бальною шкалою	За національною шкалою		Оцінка за шкалою ECTS	
	залік	екзамен	Оцінка	Пояснення
90-100	зараховано	Відмінно	A	«Відмінно» - теоретичний зміст курсу засвоєний у повному обсязі; сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені РПНД, виконані в повному обсязі.
83-89		Добре	B	«Дуже добре» - теоретичний зміст курсу засвоєний в повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені РПНД, виконані, якість виконання

				більшості з них оцінена кількістю балів, близько до максимальної.
75-82		Добре	C	«Добре» - теоретичний зміст курсу засвоєний цілком; в основному сформовані практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені РПНД, виконані, якість виконання жодного з них не оцінена мінімальною кількістю балів, деякі види завдань виконані з помилками.
68-74		Задовільно	D	«Задовільно» - теоретичний зміст курсу засвоєний не повністю; але прогалини не носять істотного характеру; в основному сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; більшість передбачених РПНД навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять помилки.
60-67		Задовільно	E	«Достатньо» - теоретичний зміст курсу засвоєний частково; не сформовано деякі практичні навички роботи; частина передбачених РПНД навчальних завдань не виконані або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального.
35-59	не зараховано	Незадовільно	FX	«Умовно незадовільно» - теоретичний зміст курсу засвоєний частково; не сформовані необхідні практичні навички роботи; більшість навчальних завдань не виконано або якість їх виконання оцінено кількістю балів, близько до мінімальної; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання).
1-34			F	«Безумовно незадовільно» - теоретичний зміст курсу не засвоєний; не сформовані необхідні практичні навички роботи; всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки або не виконані взагалі; додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не призведе до значного підвищення якості виконання навчальних завдань.

7. ІНФОРМАЦІЙНЕ ТА МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (рекомендовані джерела інформації)

Основні нормативні акти:

- закони України:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к 96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254_96-вр (дата звернення: 03.06.2025).
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 03.06.2025).
3. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV (втрата чинності – 28.08.2025). URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 03.06.2025).
4. Господарський процесуальний кодекс України : Закон України від 06.11.1991 р. № 1798-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text> (дата звернення: 03.06.2025).
5. Кодекс України з процедур банкрутства : Закон України від 18.10.2018 р. № 2597-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text> (дата звернення: 03.06.2025).
6. Про Антимонопольний комітет України : Закон України від 26.11.1993 р. № 3659-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12#Text> (дата звернення: 03.06.2025).
7. Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України від 07.06.1996 р. № 236/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 03.06.2025).
8. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 р. № 2210-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text> (дата звернення: 03.06.2025).
9. Про доступ до судових рішень : Закон України від 22.12.2005 р. № 3262-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3262-15#Text> (дата звернення: 03.06.2025).
10. Про забезпечення права на справедливий суд : Закон України від 12.02.2015 р. № 192-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 03.06.2025).
11. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 03.06.2025).
12. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 03.06.2025).
13. Про нотаріат : Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 03.06.2025).

14. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 16.03.2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 03.06.2025).

15. Про міжнародні договори України : Закон України від 29.06.2004 р. № 1906-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text> (дата звернення: 03.06.2025).

16. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23.06.2005 р. № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text> (дата звернення: 03.06.2025).

17. Про публічні закупівлі : Закон України від 25.12.2015 № 922-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text> (дата звернення: 03.06.2025).

18. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів : Закон України від 23.05.2024 р. № 3755-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 03.06.2025).

19. Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб: Закон України від 09.01.2025 р. № 4196-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20#Text> (дата звернення: 03.06.2025).

- підзаконні акти:

1. Положення про автоматизовану систему документообігу суду: Рішення Ради суддів України № 17 від 02.03.2018. URL: <http://surl.li/gbell> (дата звернення: 03.06.2025).

2. Положення про порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, затверджене рішенням Вищої ради правосуддя від 17.08.2021 р. № 1845/0/15-21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1845910-21#n23> (дата звернення: 03.06.2025).

3. Про визначення територіальної підсудності справ : Розпорядження Верховного Суду України. URL: <http://surl.li/ccrbt> (дата звернення: 03.06.2025).

4. Щодо роботи судів в умовах воєнного стану : Рекомендації Ради Суддів України від 02.03.2022 р. URL: <http://surl.li/cgror> (дата звернення: 03.06.2025).

5. Про здійснення правосуддя в умовах війни станом на 31.05.2022 р. : Державна судова адміністрація України. Сайт Державної судової адміністрації України. URL: <https://dsa.court.gov.ua/dsa/pres-centr/news/1279804/> (дата звернення: 03.06.2025).

Наукова та навчальна література:

1. Господарське право в схемах і таблицях: навч. посіб. Т.І. Швидка; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 6-те вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2024. 208 с.
2. Господарське право (Загальна частина): підручник. За ред. В. С. Щербини, В. В. Рєзнікової. Київ: Видавництво Ліра-К, 2023. 588 с.
3. Господарське право : навч. посіб. для підгот. до іспитів / В. С. Мілаш. 8-ме вид., змін. Харків : Право, 2024. – 400 с.
4. Господарське право: підручник / О. П. Подцерковний, В. Г. Олюха, О. О. Квасніцька [та ін.] ; за ред. О. П. Подцерковного. 4-те вид., доп. і перероб. Одеса: Фенікс, 2024. 584 с.
5. Господарське право : навчально-методичний посібник (для студентів денної та заочної форми навчання). Подцерковний О. П., Добровольська В. В., Зятіна Д. В., Будурова Г. М. Одеса: НУ "ОЮА", 2021. 166 с.
6. Господарське право (загальна частина): навчальний посібник. О.М. Обушенко, А.В. Коваленко, В.Б. Саксонов та ін. Київ: «Хай-Тек Прес», 2014. 352 с.
7. Господарське право України. Особлива частина: підручник. М.С. Долинська, Г.В. Смолин, О.А. Туркот, Л.В. Хомко, Б.М. Гамалюк; за ред. Г.В. Смолина. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 536 с.
8. Господарський договір: порядок укладання, зміни та розірвання. Міністерство юстиції України, опубліковано 06 травня 2025 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/hospodarskyi-dohovir-poriadok-ukladannia-zminy-ta-rozirvannia> (дата звернення: 03.06.2025).
9. Господарський процес: підручник. О. П. Світличний. 2 вид., перероб. і доп. Київ: НУБіП України, 2023. 342 с.
10. Господарський процес України: підручник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 316 с.
11. Кодекс України з питань банкрутства. Науково-практичний коментар. Станом на 15 вересня 2021 р. Катерина Чижмарь. Київ: Професіонал. 2021. 314 с.
12. Мілаш В. С. Господарське право: навч. посіб. для підгот. до іспитів. 7-ме вид., змін. Харків: Право, 2021. 402 с.
13. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України: 3-е вид., перероб. і допов. За заг. ред. Г.Л. Знаменського, В.С. Щербини; Кол. авт.: О.А. Беяневич, О.М. Вінник, В.С. Щербина та ін. Київ : Юрінком Інтер, 2022. 776 с.
14. Науково-практичний коментар Господарського процесуального кодексу України. Станом на 1 лютого 2022 р. За заг. ред. Короеда С. О. Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2022. 420 с.

15. Практикум з господарського права та процесу: навчальний посібник [для здобувачів вищої освіти] / кол. авт.; Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2021. 521 с.
16. Роїна О.М. Договори у господарській діяльності: Практичний посібник (2- е вид., доп.). Київ: КНТ, 2017. 732 с.
17. Чернега В. М. Господарське процесуальне право: загальна частина : підручник. Київ: Видавництво Ліра-К, 2023. 178 с.
18. Швидка Т. І. Господарське право в схемах і таблицях : навч. посіб. Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 6-те вид., без змін. Харків: Право, 2025. 208 с.
19. Ясинок М. М. Господарський процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар. Київ: Видавництво Ліра-К, 2024. 696 с.

Інтернет-ресурси:

1. <https://www.rada.gov.ua/> - Офіційний портал Верховної Ради України.
2. <https://www.president.gov.ua/> - Офіційне інтернет-представництво Президента України.
3. <https://www.kmu.gov.ua/> - Урядовий портал.
4. <https://court.gov.ua/> - Судова влада України.
5. <https://hcj.gov.ua/> - Вища рада правосуддя.
6. <https://ccu.gov.ua/index.php> - Конституційний Суд України.
7. <https://id.court.gov.ua/> - Електронний суд.
8. <https://minjust.gov.ua/> - Міністерство юстиції України.
9. <http://www.nbuv.gov.ua/> - Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.
10. <https://nlu.org.ua/> - Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого.

**Завідувач кафедри
цивільно-правових дисциплін**

Володимир КИЯН

[illegible]